

LUPTA

[Apare în fiecare zi de lucru.
Abonament: 1 an 24 cor., 6 luni 12 cor.,
3 luni 6 cor. — România: 1 an 40 cor.
— Telefon Nr. 73—21. —

Proprietar: Dr. TEODOR MIHALI.
Director: Dr. ALEXANDRU VAIDA-VOEVOD.
Editor: Dr. AUREL VLAD.

Redacția și Administrația:
BUDAPESTA, VII., Rottenbiller-u nr. 5/b I.
Inserțiuni după învoială.
Scrisori nefrancate se refuză.

Judicatura Curiei.

(Pl.) Guvernul coaliționist, „națiunea” a învins. Halal de așa învingere. Coroana, Viena, camarila ori cum se va fi numind dușmanul „națiunii” care locuște în Hofburgul din Viena, a cedat. Prima „garanție constituțională” este cucerită.

Legea despre prelungirea judicaturei curiei, în afaceri electorale, a fost în ședința de ieri prezentată Camerei. Modificările nu voim să le analizăm, căci din punctul nostru de vedere este cu desăvârșire irelevant, dacă o lege, referitoare la alegeri, precizează exact ori lax principiile de drept. Știm din experiențe nenumărate, că fantazia juridică a acelor cari au să aplice în cazuri concrete paragraful oricărei legi de asemenea natură, știe să născocască mii de expediente de interpretare volnică, când este vorba de soarta unui mandat nemaghiar. Nimicirea mandatelor contestate ale deputaților nemaghiari este în totdeauna inevitabilă, din simplul motiv, că dacă acele mandate nu ar fi fost câștigate „prin mijloace ilegale”, nici că ar fi fost atacate.

În fața acestei dogme care dreptul îl aservește interesului politic și legea o interpretează după principiul „Macht geht vor Recht”, sunt zădărnice chiar și cele mai strălucite argumentări și apărări juridice.

Pentru noi nu înseamnă deci din punctul de vedere al dreptății nici o schimbare înspre bine, prelungirea legii despre judicatura Curiei. Având însă în vedere sufragiul universal, făgăduit de Majestatea Sa în mesagiul de tron, când cu deschiderea Camerei, ne întrebăm, că oare ce trebuință va mai fi de judicatura Curiei, dacă acea făgăduință, ca multe altele, nu va rămânea numai pe hârtie?

Coaliția nimic nu dorește mai ferbinte, decât statul quo susținerea vechiului sistem electoral. De nimica nu se teme mai mult, decât de introducerea sufragiului universal.

Cu drept cuvânt. Căci sufragiul universal ar însemna lovitura de moarte pentru „națiunea”, adică pentru clasele privilegiate, feudale, maghiare, cari astăzi exploatează toată puterea statului.

Ori și ce jertfe este gata să aducă „națiunea” numai ca să poată scăpa de sufragiul universal.

Coroanei îi trebuiesc soldați, bani și un pact dualistic care să asigure și pe viitor unitatea petecită dintre Austria și Ungaria. Coaliția toate acestea le-ar opri Coroanei cu dragă inimă, — deși cu sufletul amărât — în schimb pentru abandonarea sufragiului universal. Abstrăgând însă dela sfîntenia jurământului ce l'a dat Monarhul popoarelor Ungariei, când cu mesagiul de tron, crearea sufragiului universal nu se va mai putea amâna timp îndelungat. Căci tot poporul Ungariei, fără deosebire de limbă și de lege pretinde sufragiul universal.

Reichsratul austriac, adevărata reprezentanță a voinței popoarelor din Austria nici la un caz nu va mai suferi, ca fictiva reprezentanță a Ungariei să conducă și pe viitor destinele Monarhiei. Conflictul între „națiune” și Coroană a devenit permanent, cronic, incurabil. Ori cât se vor umili în fața voinței Coroanei corifeii coaliției, tot nu se vor putea umili în așa măsură, încât Coroana să nu le impună tot mai grele umiliri nouă. Astăzi deja nota situației se poate caracteriza mai nimerit în trei vorbe: Kossuth, secretar intim!

Conștiința publică a maghiarimei, de altădată atât de fudulă, face loc din ce în ce mai mult unei amare desamăgiri și unui adânc sentiment de slăbiciune.

Cercurile hotărâtoare din Viena, au știut în totdeauna să manueze excelent mijloacele, cari determină dispoziția masselor și să exploateze în interesul Dinastiei acele dispoziții. Coroana a introdus sufragiul universal în Austria din două motive: spre a-și asigura în contra prevalenței maghiare un parlament austriac puternic și spre a pune capăt luptelor naționale sterile. În Ungaria va trebui să stăruiască Coroana tot din două motive analoge, pentru introducerea sufragiului universal: spre a pune capăt veleităților kossuthiste și spre a reduce omnipotența claselor feudale maghiare.

Dacă guvernul coaliționist, ori partidul kossuthist nu se va angaja, ori va încerca se zădărnicească introducerea sufragiului universal, Coroana își va găsi cu ușorință un alt guvern, care va duce la îndeplinire voința Coroanei, care este și voința întregului popor.

Intr'un așa caz partidul kossuthist

ar risca să-și piardă cu desăvârșire popularitatea. Nui-va rămânea deci alt expedient, decât voește să salveze măcar atât, cât mai poate salva, decât să creeze legea sufragiului universal supunându-se poruncei coroanei.

În fața acestor considerațiuni putem privi cu liniște în viitor, în buțul prelungirii legii despre judicatura Curiei. Nici brutalitatea, nici șiretenia „națiunii” nu va mai putea împedeca introducerea sufragiului universal. Ironia sortii îi va sili chiar pe kossuthiști să-l introducă.

Cu svârcoliri și cu tragerile pe sfoară a Coroanei, a popoarelor Ungariei și a opiniei publice maghiare, nu mai merge! Domnii vor fi siliți să pășească la fapte, fie într'o direcție, fie într' alta. Avem convingerea, că faptele lor vor fi o supunere față de poruncile Coroanei și în chestia sufragiului universal, cași în toate celelalte chestii, căci: Kossuth este secretar intim.

Cea mai nouă „izbândă”. În ședința de ieri ministrul de justiție a prezentat Camerei un proiect de lege, prin care se prelungeste pe 12 ani articolul de lege 15 din 1899 despre judicatura curială în chestiuni de alegeri. Această lege se votase, pe 8 ani, în 1899 și intrase în vigoare la 1 Ianuarie 1900, așa încât și-ar pierde valoarea cu sfârșitul anului curent. Noul proiect prezintă și câteva modificări esențiale: pe viitor nu Curtea de Casație va judeca în chestiuni electorale, petiții ș. a., ci o judecătorie specială, numită „judecătorie regnicolară pentru alegerile dietale”, ai cărei membri vor fi judecători ai Curții de Casație și ai judecătoriei administrative.

Noul proiect se va modifica apoi în înțelesul reformei electorale, ce are să se introducă și în Ungaria.

Presă coaliționistă, adică a guvernului „național”, care îi dă paușale din banii publici, iubilează. „S'au pornit garanțiile constituționale”. Proiectul prezentat de ministrul Günther n'are însă nici o importanță politică. E numai reconfirmarea unei legi aduse sub guvernul Széll și nu face parte din garanțiile constituționale ale lui Anarassy, a căror sancți nare Majestatea Sa a refuzat-o. Nici nu se ține de resortul ministrului de interne, ci e opera — fie iertatului! — Polónyi...

„Ar trebui să facem o judecată foarte tristă despre guvernul național — zice „P. H-p” — dacă ar voi să prezinte și astfel ce

prelungiri de legi de caracter pur administrativ drept izbânde naționale. În general: *e o tactică foarte stângace ce-o observă guvernul, când vrea să prezinte drept lucru mare, un lucru fără orice importanță*... .

Andrássy în Viena. În chestiunea călătoriei ministrului Andrássy la Viena începe să se facă lumină. „Neues Wiener Tagblatt“ în numărul său de ieri seara susține cu toată pozitivitatea că Andrássy a fost Sâmbătă în Viena, de unde s'a întors Duminecă la Budapesta. Ziarul mai afirmă că scopul acestei călătorii a fost să-și ia informații despre soarta proiectelor sale relativ la garanțiile constituționale.

Kossuth... Ministrul de comerț Kossuth Franți a prezentat ieri Camerei ungare proiectele sale de legi despre pragmatica funcționarilor dela căile ferate și salarizarea lor. Cu acest prilej a rostit și un discurs, în cursul căruia s'a dovedit din nou de un om cu puțin spirit și lipsit de bun gust. Vorbind despre căile ferate a zis:

Kossuth: Căile ferate nu sunt o afacere comună; căile ferate sunt o întreprindere particulară a statului ungar, pe care statul poate chiar să o și vândă. Lucrul acesta e clar!

Polit: Nu văd că ar fi atât de clar.

Kossuth: Dl deputat să-și steargă ochelarii și va vedea clar.

Stânga a izbucnit în „râsete vii, aprobări și aplauze“... .

Cunoscând nivelul intelectual și spiritual al Excelenței Sale ministrului de comerț, nu ne-am așteptat nici odată să auzim din partea lui vre-o vorbă de cuminenție chiar și mediocră... Un spirit atât de sarbed însă nu-i face cinste nici chiar unui ministru ungar, nici chiar dacă îl chiamă Kossuth Franți.

Kossuth și Polit! Câtă depărtare, Doamne, dela vierme pân' la astru... .

Nuoi consilieri intimi. „Monitorul oficial“ publică decretul regal prin cari miniștri ungari Kossuth, Jekelfalussy, Zichy Aladár și Günther și președintele Camerei ungare Justh Gyula sunt numiți consilieri intimi.

Aceiași titlu li s'a conferit și contelui Nako, guvernorul Fiumei, episcopului rom. cat. Párvy Sándor, episcopului ev. lut. Zelenka Pál, contelui Wesselényi Miklos, Andrássy Sándor și principilor Eszterházy Miklós și Moric, membri ai Camerei magnatilor.

Criza croată. Eri s'a început în Camera ungară discuția asupra proiectului de lege prezentat de Kossuth. Din partea Croaților focul a fost deschis prin deputatul Vrbanics, profesor la universitatea din Zagreb. Până acum s'au anunțat la cuvânt, împotriva proiectului, cincisprezece deputați croați; primirea vădit dușmănoasă ce i s'a făcut primului lor orator din partea celor cari odinioară — până aveau nevoie de ei — îi numiau „frații Croați“, îi va îndemna, însă, să ia cu toții parte la discuție. În ședința de astăzi vor vorbi croații Babici Llyuba și Surmin Gheorghe și multă vreme se va mai rosti în Camera ungară „Visocki Sabore“.

Nou fișpan în comitatul Bichis. Fabry Sándor, fișpanul comitatului Békés, și-a prezentat ministrului Andrássy demisia din postul de fișpan. În comitat s'a pornit o discuție ca noul fișpan să fie numit dintre

membrii partidului kossuhist. Ministrul Apponyi, într'o telegramă adresată corifeilor comitatului, a promis că guvernul va ține cont de această dorință.

Intre candidați la locul întâi stă Iusth Iános, deputat și fiul președintelui Camerei. Poate i se va fi urât de deputăție și de aceea a fost nevoit Fábry să-și dea demisia.

Alegerea dela Zirc a avut loc ieri. Pentru mandat s'au luptat trei candidați, toți trei independenți: Ivánka Imre, care a întrunit 974 de voturi, Kállay Frigyes (a întrunit 573 de voturi) și Vécsey József (190 voturi).

Deputat ales a fost proclamat Ivánka Imre cu o majoritate absolută de 104 de voturi.

Din Austria. Partidul agrar german, partidul popular german și deputații germani fără partid au fuzionat într'un partid nou cu numele „Deutsch-nationaler Verband“. Noul partid dispune până acum de un număr de peste 50 de deputați. În comunicatul partidului se exprimă nădejdea, că și pangermanii de sub șefia lui Wolf se vor alătura la acest partid. Deputații liberali Hock și Kuranda n'au fost primiți în noul partid.

Partidul agrarilor cehi într'o conferință ținută ieri a hotărât ca deputații din Boemia, Moravia și Silezia să se constituie într'un Club comun. S'a ales în același timp și o comisiune care să redacteze un proiect de statute al Clubului.

Viitorul președinte al Reichsrathului, probabil, va fi ales din sânul partidului creștin-social. Candidatul acestui partid e Dr. Weiskirchner.

Primarul Vienei Dr. Lueger, care a fost ales în două cercuri din Viena, va abdice de cercul I, rămânând în cercul mai primejduit Hietzing.

La situație.

De câteva săptămâni zvonurile de criză se țin lanț și, desmințite azi, mâne resar în formă nouă. De criză se vorbea deja pe la începutul anului, într'o formă mai hotărâtă s'au întrupat însă zvonurile aceste numai după alegerile pentru Reichsrath-ul austriac, când introducerea sufragiului universal în Ungaria a intrat într'un stadiu de acută actualitate.

Unul dintre redactorii noștri, care a petrecut mai multe zile în Viena, a avut prilej să vorbească cu mai multe personaje politice marcante, obținând dela ei un șir întreg de amănunte foarte interesante.

Părerea generală a cercurilor politice din Viena e, că atât Coroana cât și guvernul sunt mulțumiți cu rezultatul alegerilor făcute pe baza sufragiului universal. Intrarea unui număr atât de mare de social-democrați în Reichsrath numai pentru o clipă i-a pus pe gânduri. Partidul social-democrat nu va dezvolta în Reichsrath o activitate obstructionistă, ci dimpotrivă va fi de partea celor cari vor cere dela Reichsrath o muncă pozitivă, o activitate în interesul popoarelor.

Un fruntaș al partidului creștin social, astăzi cel mai puternic partid politic din Reichsrath — din sânul căruia se va alege și președintele Camerei — a binevoit să se

pronunțe și în ce privește influența votului universal introdus în Austria asupra luptelor pentru această reformă electorală în Ungaria.

Sufragiul universal.

„Convingerea mea e — a declarat acest fruntaș — că votul universal trebuie să se introducă de-acu și în Ungaria și încă pe aceleași baze largi cași în Austria. Reprezentanți popoarelor din Austria nu pot să stea de vorbă decât cu reprezentanții popoarelor din Ungaria. Guvernul coaliționist din Ungaria va încerca să restrângă acest vot universal prin introducerea censului intelectual al cunoașterii, în scris și citit, a limbii maghiare, asigurând astfel rasei maghiare eonomia ei asupra celorlalte rase din Ungaria. *Incercările vor rămânea însă zadarnice, fiind că nu mai cadrează cu politica monarhică a cercurilor competente.*

În ce privește atitudinea partidului creștin-social, noi ne-am precizat deja vederile în manifestul electoral. *Viitorul monarhiei noi nu-l vedem asigurat decât în realizarea unei „Austrii Mari“, în care toate popoarele monarhiei să fie egal îndreptățite“.*

Chestiunea naționalităților.

—Oare actualul Reichsrath va fi în stare să găsească o soluție definitivă pentru chestiunea naționalităților?

„Intrebarea e grea. În orice caz, noul Reichsrath va contribui în mare măsură la limpezirea acestei chestiuni de importanță primordială. Înfrângerea partidelor ultraiste-șoviniste, ai căror reprezentanți, în parte, numai în urma unor compromisuri încheiate cu alte partide au putut intra în Reichsrath, e o dovadă că timpul pentru rezolvirea definitivă a chestiunii nu mai e departe. În convingerea aceasta mă întăresc și tendințele de fuzionare ale partidelor politice din Austria. Fuzionarea aceasta, în mod fatal, va trebui să se facă pe baze naționale, însă fără violarea dreptului egalei îndreptățiri a tuturor naționalităților din țară.

Atât în chestiunea reformei electorale din Ungaria, cât și în chestiunea tranșacțiunii — în general în toate chestiunile ungare — *partidul creștin-social și partidul social-democrat mărturisesc aceleași vederi: nu poate fi în interesul monarhiei o politică care îi asigură unei singure rase eonomia asupra celorlalte“.*

Criza ungară.

— Ce impresie fac în Viena zvonurile despre criza guvernului ungar cari de multă vreme se mențin cu mare stăruință.

„Zvonurile aceste nu surprind pe nimeni. Ele sunt de origine veche. Germenele crizei a încolțit în afacerea fostului ministru de justiție Polonyi. Guvernul coaliționist nu s'a bucurat niciodată de încredere deplină a cercurilor competente. Și această încredere a fost slăbită și mai mult în urma evenimentelor recente. Guvernul ungar care își dă seama de această lipsă de încredere ce-o îns, iră, de mult umblă să-și găsiască un pretext de retragere cinstită. *Dincoace și dincolo, se urmează, de-opotrivă, o manevrare tactică. Demisia guvernului ungar e lucru hotărât.*

De aceasta își dau seama și membrii cabinetului ungar și chiar din aceste motive stăruie și lansează ei zvonurile de criză — căci aceste zvonuri au pornit din cercurile guvernului ungar — la începutul anului

căderea lor ar fi așa zicând o învingere morală, rehabilitându-i pentru un moment în ochii opiniei publice maghiare.

„Convîngerea mea e, însă, că actualul guvern va fi nevoit să se achite de îndatorirea de-a introduce sufragiul universal în Ungaria, iar după aceea i-se va cere demisia”.

ROMANIA.

Pagubele cauzate de mișcarea agrară.

Intr'un articol bine documentat dl Ch. D. Stoicovici se ocupă în „Convorbiri literare” de mișcarea agrară din România și de pagubele produse de această mișcare. Dânsul spune, că recolta anului 1906 a fost una dintre cele mai abundente, producțiunea acestui an fiind socotită la peste 750 milioane de lei.

Mișcarea pornită în Moldova împotriva arendașilor evrei s'a întins cu repeziciune și în Muntenia și în Oltenia.

Proprietarii și arendașii au îndurat într'a-devăr pagube, cari însă nici pe departe nu sunt așa de mari dupăcum se zvonise la început.

Era vorba de pagube de 300 mil. cari mai târziu au scăzut la 30 mil.

Adevărul este, că în Moldova devastările nu au avut un caracter violent și pagubele îndurate de micii comercianți din târguri și cei din Botoșani nu întrec suma de 2 mil. In Muntenia numai județele Vlașca și Teleormanul și în Oltenia Mehedinți, Dolj și Romanații au fost bântuite de mișcarea revoluționară.

Intreagă producția anului trecut afară de o parte din porumb a fost vândută. Astfel stând lucrul în aceste cinci județe țărani nu au putut prăda și arde mai mult de 1 milion de hectolitri de porumb, ceea-ce ar face în bani 8 milioane de lei.

Socotindu-se în două milioane și materialele și imobilele arse, ajungem la cifra de 12 milioane de lei pagube în întreagă țara.

Ca dovadă că pierderile nu au fost mai mari este că târgul financiar, a fost cât se poate de favorabil pentru scrisuri de credit, cari și-au menținut cursurile pretutindena.

De asemenea relațiile cu străinătatea au stagnat foarte scurt timp și acum ele au fost reluate cu un îndoit avânt.

Criza economică întrevăzută de unii este departe de a se produce. Țara va trece numai printr'o perioadă de stagnare, ale cărei consecințe nu vor avea nici o înrăurire mai mare asupra stării și dezvoltării economice din România.

Alegerile pentru colegiul al II-lea de senat.

Marti s'au făcut în întreagă țara alegerilor pentru colegiul al II-lea de Senat.

Dintre cele cincizeci de mandate dintre cari cinci în județul Ilfoy, trei la Iași câte 2 în patrusprezece județe și câte unul în alte patrusprezece au reușit 47 de candidați liberali, 2 consevatori și pentru un loc s'a declarat balotagiu.

In numărul nostru de mâne vom da numele celor aleși.

De pe galeria sinodului arhidiecezan.

V.

(Articol final).

Urcarea salariilor.

Fericitul Dr. D. P. Barcian, nainte cu câțiva ani, pe când era încă profesor seminarial, propusese în sinod să se îndrume conzistorul, ca să facă o pragmatică de serviciu pentru toți funcționarii bisericii, între cari se înțeleg și profesorii seminariali și să o înainteze proximalui sinod spre tractare.

Propunerea lui Barcianu a stat îngropată la conzistor până în anul acesta, când în urma solicitării sinodului din anul trecut, conzistorul a raportat: că era să-și prezente proiectul de pragmatică, dar în momentul ultim s'au ivit unele greutăți, cari n'au putut fi înlăturate până la deschiderea sinodului, deci de astădată înaintează numai o propunere de adaus de scumpete la salariul funcționarilor bisericești dela conzistor și dela seminar.

Așa se vede că după vederile conzistorului pragmatica de serviciu se începe cu urcarea salariului.

Propunerea conzistorului s'a transpus la comisiunea organizatoare, care la rândul ei a propus sinodului să o primească.

Nainte de pertractarea cauzei în sinod, protopopii au mers în corpore la mitropolitul și s'au plâns, că pe dânșii nu i-a considerat conzistorul la „adausul de scumpete”, deși ei sunt organele executive ale conzistorului, deci îl roagă să-i sprijinească în sinod, ca și ei să se împărțasească de adaus de scumpete întocmai ca funcționarii din centru. Mitropolitul li-a răspuns — precum am aflat dela un protopop — că au dreptate, el încă este de aceste vederi, și tocmai pentru aceea n'a intrat la sinod proiectul conzistorului referitor la pragmatica de serviciu, pentru că în acela nu se propunea și urcarea dotațiunii protopopilor. Va stăruî însă, ca în „pragmatică” să se urce pentru viitor și dotațiunea lor.

Cu aceste promisiuni anticipate s'a pornit dezbaterea în sinod a adausului de scumpete pentru funcționarii conzistoriali și seminariali.

Conzistorul propune: ca salariul actual — incluzive cvincvenaliile — să se urce cu 15%, ceea ce dela salariile actuale de 56,840 cor. face 8526 cor.

Asupra acestui obiect s'a încins apoi o discuție, care numai ideală nu o poți numi. Cugetai că ești în adunarea generală a unei bănci, în care acționarii la primul loc se îngrijesc de dividenda posibil cea mai grasă.

Leaderul protopopilor a fost protopopul în pensie Ion Droc, care accentuând că lui nu i-se poate face imputarea că ar vorbi pro domo, a descris în colorii vii poziția redusă în venite a protopopilor față cu trecutul, apoi sarcina grea ce au să o poarte protopopii, propunând să li-se voteze și lor un adaus de scumpete de câte 200 cor., mi-se pare.

Observ că în trecut protopopii nu aveau nici un salariu fix ca protopopi, ci aveau venitele parohiei protopopești, taxele dela țidulele de cununie, taxele dela procesele divorțiale și diurne și spese de călătorie dela exmisiuni, visitațiuni canonice etc.

Dela introducerea căsătoriei civile încoace, congresul a cassat țidulele de cununie, iar procesele divorțiale se pertractează mai sumar, și unde nu se poate altfel — fără taxe, celelalte au rămas în vigoare. Și fapt este: că protopopul nu face nici un serviciu bisericesc în afară de parohia sa fără taxă și fără spese de călătorie.

Iar drept desdaunare pentru cassarea țidulelor de cununie, parte din fondurile protopopești, parte dela centru, din fondul general, capătă o dotațiune protopopească de 1000 coroane anual.

Va să zică: ocupând protopopul parohie de clasa primă și având fiecare cuali-

ficațiunea superioară pentru „congruă”, are de astă-dată, până la urcarea congruei pusă în vedere din partea statului: salariu minimal ca paroch: 1600 coroane, dotațiune protopopească 1000 coroane, total 2600 coroane. Afară de aceea, cer mai mulți din ei locuind în orașele mai mici, unii chiar la sate, pot purta chiar și economii, ca și parochii, iar scumpetea tot nu este așa mare, ca în Sibiiu, unde în timpul din urmă quartirele și prețul tuturor victualelor s'a scumpit în mod oribil, și unde nici funcționarii conzistoriali, nici cei seminariali nu au nici un venit lateral, și fiind legați de ore de oficiu, nu pot purta nici economii, nici nu pot face întreprinderi de speculație, ceea ce protopopii pot și unii și fac cu vin, cu lemne etc.

Mi-ar plăcea să arate protopopii noștri: cari din colegii lor de alte confesiuni se bucură de asemenea doțatiune?

Deputatul Fărcaș, prietenul protopopului său tractual Herman, licitează în sus și propune 15 prucente dela un salariu de 2600 coroane; iar deputatul Vlaicu face pe moderatul și propune 15 procente dela dotațiunea de 1000, însă astfel, ca adausul să-l plătească întreg cassa centrală, va să zică și pentru cea parte a dotațiunii care protopopii o capătă din fondurile tractuale protopresbiterale.

Acest adaus de scumpete a 150 coroane de cap, la 34 protopopi face 5100 coroane anual.

Va să zică, sub titlu de „adaus de scumpete” se însărcinează budgetul anului curent cu considerabila sumă de 13.626 coroane. O sumă, care nu era provăzută în preliminarul de budget al conzistorului.

In cursul dezbaterii, președintele a declarat: că și el este de părere că protopopii încă trebuie considerați la urcarea salariului funcționarilor bisericești, care va avea să intre în „pragmatică”, prin urmare și cererea lor cu privire la adaus de scumpete este echitabilă. I-se pare însă că în conzistor s'a votat adausul de 15 la sută numai de la salariul fundamental și nu și de la cvincvenatii, precum se cere în propunerea conzistorului.

Ioan de Preda constată că el a făcut propunerea primită în conzistor și că propunerea lui a fost ca numai dela salariul fundamental să se socotească adausul de 15 la sută.

P. Cosma constată că și el a participat la luarea concluziei în conzistor și că afirmațiunea lui Preda este adevărată.

Dr. G. Proca susține însă, că în conzistor n'a fost vorba de salariul fundamental, ci numai de salariu, și el în calitate de secretar al conzistorului așa a priceput că se înțelege salariul actual cu cvincvenalii cu tot, și în senzul acesta a făcut și expediția către sinod.

Sinodul firește, compus precum l'am zugrăvit în articolul I. a aprobat vederile lui Proca.

Asupra obiectului s'a încins o discuție vie mai vârtos pentru propunerea cu privire la protopopi.

P. Cosma i-a făcut atenți la împrejurarea că protopopii eventual pot zădărnici luarea unui conclud în sinod, pentru că cei interesați în cauză nu pot vota, ceea ce a constat și președintele. Deci să aibă răbdare un an, când va veni în sinod și „pragmatică”, în care sigur vor fi considerați și protopopii, și acum să se primească propunerea comisiunii, identică cu a conzistorului.

Protopopii însă toți protestau contra acestei amânări de un an, iar relativ la modul de a vota, i-a scos din încurcătură avocatul din Câmpeni Dr. Bas. Preda, dovădind, că contra propunerii comisiunii nu s'a făcut nici o propunere de respingere, ci toate propunerile făcute sunt numai adause la propunerea comisiunii. Deci la vot are să se pună întâi propunerea comisiunii la care n'au să voteze deputații interesați, adică asesorii conzistorali și profesorii seminariali, apoi adausele, la cari n'au să vo-

teze profesorii. Astfel s'a și întâmplat, salvându-se și capra și varza, și primindu-se propunerea comisiunii cu adausul lui Vlaicu.

Notez, că la pertractarea acestui obiect nimeni n'a accentuat motive de cruțare pentru ajutorarea școalelor amenințate de „lex Apponyi”.

Archiereii români de peste munți.

— Un glas din România. —

Cu prilejul trecerii legii Contelui Alb. Apponyi prin Casa Magnaților din Pesta, s'a pus iară pe tapet chestiunea ținutei și poziției Archiepiscopilor români față de luptele politice-naționale ale fraților noștri de peste Carpați. Căci încă dela început, când s'a dat publicității proiectul de lege al contelui Apponyi, păstorii amânduror bisericilor românești de dincolo — unită și neunită — s'au grăbit a prezenta guvernului din Pesta câte un memorandum în care își arătau doleanțele și-și expuneau cererile lor față de noua lege școlară. A făcut atunci dureroasă impresie faptul că Archiepiscopii români, în această acțiune a lor, și-au deschis calea către mai marii țării din capitala Ungariei prin mijlocirea unor oameni ca Burdea... Imprejurările au impus însă tăcere... Și s'a făcut. Căci lupta abia începuse și, după toate indiciile, cuvântul și pasul din urmă rămâneau tot la Archiepiscopii — în Casa Magnaților.

Intr'adevăr, zilele trecute, când legea lui Apponyi a fost prezentată și acestui al doilea corp legiuitor al Ungariei, privirile tuturor Românilor de peste munți s'au îndreptat spre Mitropolii și Episcopii lor. Aceștia au fost la post, uniți și neuniți, cu toții, afară de renegatul Episcop al Gherlei, Szabó, al cărui loc, și de rândul acesta ca totdeauna, a fost printre Maghiari. Și au vorbit: cumpătat și prudent, Mitropolitul Ioan dela Sibiiu; cuminte și îndurerat Mitropolitul Victor dela Blaș; în sfârșit, mai hotărât și mai liber, Episcopul Papp dela Arad.

Episcopul Hosszu dela Lugos a rostit însă un regretabil discurs, iar Episcopul Orăzii-Mari, Radu, a ăt de elocvent altă dată pe la Ateneul nostru din București, a făcut mai bine — a tăcut.

Evident că ținuta acestor din urmă Episcopi a provocat o vie discuție publică cu privire la rostul ierarhilor bisericești față de luptele politice-naționale ale păstorilor lor. *Lupta*, organul partidului național al deputaților români, a fost și este în fruntea discuțiunii acestei însemnate chestiuni. Cinstit și deschis, ea a făcut un prețios „bilanț” discursului Episcopului dela Lugos și a publicat o serie de remarcabile articole asupra chestiunii. Organele bisericești și personale ale Archiepiscopilor, se înțelege, au răspuns, punând înainte poziția dificilă, între popor și guvern, a stăpânilor lor și reclamând o apreciere mai puțin severă pentru actele politice ale lor.

De sine înțeles că această apărare și justificare n'a putut găsi nici un ecou. Sentimentul obștesc a fost foarte bine exprimat în următoarele concluzii ale unui articol din *Lupta*.

„Ori cât de înrădăcinat ar fi în sufletele noastre devotamentul față de capii bisericilor noastre, oricât de mult am ținea la însemnatul rost, pe care îl au în viața noastră națională și ori cât de mult am dori să purcedem în deplină solidaritate cu dânsii în luptele noastre, —

„Politica noastră națională nu poate să se îndrepte numai după unele considerații ale poziției dificile a Archiepiscopilor. Politica noastră trebuie să se îndrepte de considerațiile, pe cari ni-le impune viața noastră națională întregă. Politica noastră se îndreaptă spre viitor. Cine va putea spune, care va fi mâine-poimâne poziția Archiepiscopilor noștri?

„Pentru dilema unei clipe nu putem turbura și strica o direcție, care se desfășură

cu tot mai multă hotărâre din întreagă dezvoltare a vieții noastre naționale”.

Hotărât! Căci unde-i turma trebuie să fie și păstorul: Archiepiscopii trebuie să se conducă după interesele obștești ale neamului, și nu după interesele lor personale.

Acest curent al opiniei publice în chestiunea ținutei politice a Archiepiscopilor români de peste munți, și-a aflat expresie în sinoadele eparchiale ale bisericii neunite, ca-e se țin în fiecare an la Dumineca Tomii.

Căci în aceste sinoade, în care Mitropolitul Meșianu și sufraganii săi dela Arad și Caransebeș, Papp și Popea, au arătat în cuvinte îngrijorate primejdia în care se găsește școala română față de noua lege a lui Apponyi, aceste sinoade, zicem, prin glas unanim, au cerut numiților Archiepiscopii să meargă în fața Tronului, ca în numele poporului român să protesteze solemn în potriva legii care încalcă drepturile și necoteste bunurile sufletești câștigate, și unele și altele, prin veacuri de un popor întreg.

Merge-vor Archiepiscopii în fața Tronului? Până acum nu se știe nimic pozitiv. De dorit însă ar fi să meargă, căci numai astfel se poate încheia istorica acțiune de protestare în potriva tendinței de răpire a școalelor, pe care poporul român de peste Carpați va înscrie-o în cartea vremurilor în anul Domnului 1907.

Ce va fi pe urmă, ca fideli cronicari ce suntem vom înregistra.

„Conv. literare”.

M.-N.

Spicuri din ziaristica noastră.

Răsfoiesc colecția ziarului „Telegraful Român” din anul 1903. Intre alte citesc „Cuvânt funebral rostit în Rășinari cu ocaziunea înmormântării neuitatului Dr. Daniil P. Barcianu, de M. Frățilă învățătoriu”. Iau cartea „Cuvinte la morminte de eroi” de D. A. Sturdza, și constat că, afară de partea biografică, care constituie jumătate din „Cuvântul funebral” cealaltă jumătate, e plagiată din cuvânt în cuvânt din discursurile rostite de Sturdza, în memoria lui Câmpineanu și Brătianu. Intre alte zice: „Și dacă cutez a continua cu zăgrăvirea faptelor și a vieții acestui nemuritor bărbat în numele întregii învățătorimi”... — acest citat ca parte originală. Bun reprezentant a avut învățătorimea și frumoasă recunoștință a manifestat cu ocaziunea înmormântării față de acel bărbat, care a dat îndrumările necesare pe terenul școlar, ca nime altul, și a cărui umbră ar trebui să planeze de-asupra noastră — mai ales în aceste zile grele — dar cu drept cuvânt zice Dr. P. Șpan în biografia lui Barcianu „între noi a fos”, iar noi pe dânsul nu l-am cunoscut”.

Un lucru este adevărat. A lucra un discurs funebru în timp de o zi, două, e greu. Și totuși nu. Căci la un astfel de bărbat, la care vorbesc faptele, nu e nici o greutate, ba e tocmai ușor, — o caracterizare fidelă a activității sale pe diferitele terene, mai ales pe terenul școlar și național. Un astfel de discurs — original — a meritat răposatul Barcianu.

Nu voi să știrbesc cu nimic memoria acestui bărbat „cu înalte sentimente, cu vastă erudiție și de o rară cinste” (Luceaf. an. II.), din contră. „Vremurile în cari trăim, dimpreună cu spiritul de care e predominantă societatea noastră, ne impun, poate mai mult de cât altă dată să păstrăm pentru posteritate drept pildă vrednică de urmat: tabloul vieții acelor băbrați, cari prin munca lor desinteresată s'au ridicat peste nivelul moral al timpului, în care au viețuit. Un atare bărbat primim în Dr. D. P. Barcianu... Iar aceasta o vom face mai bine atunci, când în neuitare vom păstra numele său, și cu drag îl vom pomeni fiilor și nepoților noștri, spre a se încălzi și ei la flacăra iubirii de neam și a patriotismului adevărat, ce a luminat sufle-

tul acestui în Domnul fericit bărbat”. Astfel îl caracterizează Dr. Șpan în broșura „Viața și activitatea lui, pag. 1 și 28”.

Și dacă totuși s'a ținut acest discurs, sau să-i zic „cuvânt” în forma amintită — adevărat plagiată — se cuvenia cel puțin să nu se tipărească, sau dacă s'a tipărit să se fi indicat izvorul. Din toate acestea nimic.

Dar să revin la „cuvântul funebral” și să documentez ceia ce am zis. Începutul „cuvântului” este plagiat din al VI-lea cuvânt al lui Sturdza rostit în memoria lui Câmpineanu. Dupăce plagiază din acest discurs vre-o două alineate, trece la primul cuvânt rostit de Sturdza în memoria lui Brătianu. Și începe în modul următor: „Mare și nepătrunsă este taina morții; dar cununa vieții și-a asigurat-o numai acela, care a fost până la moarte credincios poruncilor lui Dumnezeu. Plinirea poruncilor lui D-zeu însă este, după cum ne învață apostolul Pavel, dragostea, dragostea cea din inimă curată, dragostea cea din conștiință tare, dragostea din credință nefățarnică. Pe această temelie largă și solidă, pe această temelie ereștinească Dr. D. P. Barcianu a clădit frumosul și mărețul edificiu al vieții sale”. Intocmai ca la Sturdza, și așa continuă cu plagiatul o foaie și mai bine! Sfârșitul „cuvântului” este luat din sfârșitul celui rostit tot la Brătianu — aproape o față — cu foarte mici și neînsemnate modificări. Rămâne deci ca parte originală a „cuvântului” biografia lui Barcianu, — jumătatea ceialaltă.

În anul acesta, se împlinesc 50 ani dela nașterea fericitului bărbat, Barcianu. În anul acesta existența școalelor noastre este periclitată. Se cuvine deci, să ne aducem aminte de cei ce au pus baze solide învățământului, în școalele noastre, să scrutăm ce a făcut Barcianu și alții, să vedem ce e de făcut astăzi, luând îndemn dela acest mare pedagog și „dascăl al dascălilor”.

Aceste motive m'au îndemnat, a face această rectificare, care nu s'a făcut în nici un ziar — dela moartea lui — cu atât mai puțin în „Tel. Român”. Iar adevărul, oricât de târziu, trebuie să iasă la iveală. Și mi-se pare că acel învățător — care și-a însușit știința și munca lui Sturdza, — e director școlar în o frunțase comună românească!

„Cor”.

RIULETIN PARLAMENTAR.

Sedința Camerei.

— Joi, 6 Iunie st. n. —

Peste criza guvernului mai vine un conflict cu Croații, care aruncă scânteii în atmosfera parlamentului.

Rolul deputaților naționalităților îl iau acum Croații. Dar partidul naționalităților își ia și el partea din discuție luând ținută hotărâtă contra străduințelor de maghiarizare și pentru respectarea drepturilor autonome ale Croației și Slavoniei. Ținuta partidului naționalităților a precizat-o cu mare aparat istoric distinsul politician Sârb: Mihail Polit.

Contele Batthyányi sare în sus. Se pornește o gălăgie, o învălmășală de vorbe. Peste toate vocile aceste gălăgioase străbate strigătul lui Batthyányi, care ar vrea să-l mănșe pe dl Polit. Dl Polit îi răspunde calm:

— Dacă ai ceva de spus, te rog să ai răbdare, până când îți va veni rândul.

Și nu-i cerea, prea mult dl Polit. D-sale îi urmează numai decât Batthyányi, unul dintre urzitorii mării prietenii cu Croații, care se strică mai înainte de ce s'ar fi petcutuit.

Restul ședinței și l'a oprit pentru sine democratul Vázsonyi.

* * *

Ședința se deschide la orele 10 a. m.

Preșeinte: *Iuliu Justh* apoi *Náway L.*

Din partea guvernului sunt prezenți: *Kossuth, Iosipovich.*

Din partidul naționalităților: *Teodor Mihali, George Popovic, Aurel Vlad.*

Se citește și se verifică procesul verbal al ședinței trecute.

Se rezolvă propunerile și înștiințările președintelui.

Se votează în a treia cetire proiectul de lege despre servitori.

Se votează în a treia cetire proiectul despre înarticulară în lege a convenției internaționale despre înființarea unui institut Internațional de agricultură la Roma.

Se urmează dezbaterea generală asupra proiectelor de lege despre pragmatica am-
plouăților dela căile ferate și despre îmbunătățirea salarelor am-
plouăților plătiți cu anul ai căilor ferate.

NAGY EMIL: Vorbește pentru proiecte.

PREȘEDINTELE: Cine urmează?

DARANYI F. (notar). Mihail Polit. (Voci: Dați-i apă bătrânului!).

M. POLIT.

Vă rog să vă purtați amăsurat bunei cuviințe pe care o pretinde parlamentul când vorbește un om bătrân, neapărat de nimeni, un om care de patruzeci și mai bine de ani e deputat în Cameră și care de patruzeci și mai bine de ani luptă pentru ideile sale. (Zgomot: Voci: Are dreptate! S'auzim, s'auzim. Președintele sună).

De un lung șir de ani de când iau parte la viața politică croată, m'am convins că atât în Ungaria cât și în Croația există în ce privește raportul din trecut și de azi între Ungaria și Croația, anumite iluzii. Aceste iluzii sunt, probabil, de vină că raportul dintre Ungaria și Croația nu s'a putut defini din punctul de vedere al științelor de drept. Tocmai de aceea, fiindcă acest raport e labil și se razimă pe anumite iluzii — proiectul de lege din chestiune nu e destul de corect. (Voci în stânga extremă: Pentru noi e bun!)

Puțini mai trăesc, On. Cameră, dintre aceia cari am fost deputați croați după diploma din Octombrie 1861. Să mai fie 2—3 inși. Eu eram unionist înfocat și aparțineam partidului care doria înțelegerea frăția și alianța cu Ungaria, cu toate că situația atunci era foarte critică. Am luptat și am suferit atunci — dar mi-am păstrat totdeauna convingerea că e neapărată nevoie ca Croația să fie în o anumită legătură...

SOMOGYI ALADÁR. (întrerupe.)

M. POLIT. Te rog nu mă întrerupe! Ești cu mult prea tânăr încât să mă poți critica pe mine! (Aprobări, zgomot.)

La 1861, în urma situației critice, s'a adus vestitul art. de lege XLII, care a și fost sancționat, și care zice, că în urma evenimentelor din 1848/9, între Ungaria și Croația încetează ori-ce legătură și că prin urmare Croația a dobândit întreaga libertate pentru a-și aranja raporturile de drept de stat. (Zgomot.) Erau vremuri critice atunci și noi unioniștii eram într'o situație foarte gingușă. E știut, că după disolvarea Camerelor din Ungaria la 1861, a urmat disolvarea Camerei din Croația. În 1865 și 1866 raportul de prietenie față de Ungaria era destul de evident.

Partidul unionist pe atunci era încă mai slab, pentru că cavalerele Schmerling a știut să-și creeze în Dieta croată, un partid puternic, un astfel de partid, care ar fi putut ajunge la majoritate. Ce făceam noi atunci? Am intrat în legături cu partidul național croat. Am avut atunci satisfacția, că conducătorul croaților *Mrazovici și Starcevici*, mai târziu ajuns la renume, a intrat în clubul unionist. Am făcut fuziunea, ca să luptăm mai cu tărie pentru a ne apropia de Ungaria—pentru că ne uni cu Ungaria. (S'auzim, s'auzim.)

PREȘEDINTELE: Liniște d-lor.

M. POLIT: Amintesc acestea, pentru că

sunt necesare la scoaterea în lumină a pactului încheiat la 1868 între Ungaria și Croația.

Eri am auzit din partea Croaților o excelentă vorbire. Vorbesc de aceea a amicului meu dl *Vrbanici*. Această vorbire o consider ca a mea proprie, deoarece nu pot avea împotriva ei nici-un fel de excepție, căci tot ce cuprinde sunt fapte istorice vechi și noi. După ce dl deputat croat a făcut un excurs istoric până la anul 1790, cred că on. Cameră îmi va da voie și mie să schițez pe scurt istoria constituției politice mai nouă.

În 1866, după cum am amintit deja, curentul în Croația era favorabil Ungariei.

Dar cea făcut *Schmerling*? A adus pe deputații din ținuturile litorale, pentru a-și câștiga majoritatea.

Deodată am văzut în dieta croată ofițeri, coloneli, locotenenți-coloneli, majori. Dar cu toate aceasta cavalerul *Schmerling* tot n'a avut majoritatea. deși spera, că o s'o aibă, pentru-că atunci, când i-a reușit să-și ajungă ținta, ca Ardealul să trimită deputați în *Reichsrath*, a crezut desigur, că și Croații și Sârbii vor merge în Camera din Viena.

Dar nu ne-am dus, ci am luptat și lupta noastră a fost grea. Banul de mai târziu *Rauch*, *Bedecovici*, ministrul de mai târziu și eu, am mers la Viena să pârâm pe generalul *Sokcevici*, banul de atunci, pentru că exercită presiune în interesul austriacilor, anume, că dieta croată să trimită deputați în *Reichsrath*. Natural, că n'am primit audiență. Totuși în 1866 a succes, și acesta a fost o mare izbândă, pentru că la urma urmei în Viena s'a dat permisia, ca Camera croată să trimită la Budapesta deputațiune regnicolară, care să lucreze cu o comisiune ungară regnicolară la alcătuirea pactului. Mi-ar trebui multă vreme să redau întreagă pertractarea din ședințele acestei comisiuni regnicolare. Numai un moment îmi voi permite să-l amintesc din aceste debateri.

Asupra chestiei referitoare la Fiume lupta a fost mare, între *Deák Ferencz* și episcopul *Strossmayer*. La urmă însuși *Deák Ferencz* cu un fel de comoditate nemțescă i-a zis lui *Strossmayer*:

„Aber lieber Bischof, wir sind beide zu alt, um von einander etwas zu lernen!“ (Suntem prea bătrâni pentru a ne putea capacita unul pe altul.)

Debaterile regnicolare au fost întrerupte de războiul austro-prusiac. După lupta dela *Koenigraetz* situația s'a schimbat cu totul.

Ar trebui iarăși mult timp pentru a schița situația de atunci în Ungaria și influența ei asupra emigrărilor.

Eram atunci la contele *Andrássy Gyula* — cu toate că nu se ține de asta — când s'au început pertractările între bărbații de stat unguri și între austriacii din Viena, cari dau tonul. Atunci s'a întâmplat o mare greșală din partea *Maghiarilor*.

Negocierile se făceau la Viena, dar nici un singur Croat nu a fost invitat să ia parte. S'au ignorat cu totul *Slovacii*, cu toate că noi unioniștii eram aceia, cari am dus lupta împotriva veleităților vieneze. La 1867 s'a întrunit dieta croată.

Curentul de atunci nu era atât de favorabil pentru *Maghiari*, ca la 1866.

S'a desființat dieta. S'a înființat noul guvern *maghiar*.

Contele *Andrássy Gyula* a crezut, că nu se poate ferică cu dieta croată, nu-și închipuia să lege această dietă pactul cu Ungaria astfel, cum îl dorește Ungaria însași. Ce-a făcut atunci?

A numit pe baronul *Rauch* ban al Croației. Aceasta n'a constituit un fapt așa grav, ceea ce a fost mai grav, a fost că în Budapesta s'a concesionat o nouă lege electorală, și aceasta m'a convertit pe mine.

Din unionist înfocat am devenit dușmanul uniunii.

PREȘ.: Rog pe dl deputat să se apropie de obiect.

M. POLIT: Expunerile mele în chestiunea aceasta vor fi scurte de tot. (S'auzim!)

PREȘ.: Regulamentului Camerei nu face distincție între expuneri lungi s'au scurte. Regulamentul dispune ca dl deputat să rămână în chestiune.

M. POLIT: În cazul acesta rog Camera să-mi dea voie să mă ocup și cu această chestiune (S'auzim! S'auzim!)

PREȘ.: Cr.d că pot declara că On. Cameră i-a acordat această cerere.

M. POLIT: Alegerile dela 1868 ce s'au făcut în Croația, s'au săvârșit între presiuni enorme.

Au căzut la alegeri conducătorii noștri croați, *Mazuranici și vestitul Starcevici*. Chiar și eu numai cu mari sforțări am reușit în cercul meu vechiu din comitatul *Sirmiu*.

Ce soarte a avut însă opoziția în anul 1868, înainte de ce s'a încheiat transacțiunea? Opoziția o formau numai 13 deputați și noi toți am protestat atunci solemn împotriva legii electorale ce ni s'a impus.

În ce iluzii se legăna atunci Camera ungară? Se zice că *Deák Ferencz și Maghiarii* le-au dat atunci Croaților o foaie albă. Lucrul acesta nu eorăspunde adevărului. Adevărul istoric e că dieta croată care a fost aleasă pe baza unei legi electorale ce i s'a octroat, a primit această transacțiune ce i s'a dictat din Budapesta, o transacțiune care n'a fost dictată de Croați, ci de *Maghiari*. (Contestări). Articolul de lege 30 din 1868 e și astăzi în vigoare și chiar pe acest motiv stau Croații și se miră cum de *Maghiarii* nu vor să recunoască propria lor operă. (Mișcare.)

Răspunsul e ca nu acesta e adevărul. Dați-mi voie, banul *Rauch* n'a fost multă vreme ban croat. Domnia lui autocrată a fost atât de aspră, încât chiar la sfatul guvernului ungar a fost nevoit să-și dea demisia, iar ban a ajuns vestitul, sărbătoritul și falnicul *Ivan Mazuranici*, fostul cancelar, șeful cancelariei aulice din Croația. Guvernul ungar l'a rugat să primească postul de ban.

(Sfârșitul vorbirii în nrul de mâne).

CONTELE *BATTHYANY*: Își introduce discursul cu unele reflexiuni la discursul ținut de dl *Mihail Polit*, despre care zice, că toarnă ulei pe foc și că a luat cuvântul numai pentru ca folosindu-se de momentul de neînțelegere, ce s'a ivit între *Maghiari și Croați* să caute cu neastâmpărul unui agitator îndârjit să învenineze și mai mult aceste neînțelegeri. Trece apoi la proiectul îmbunătățirii salarelor am-
plouăților dela căile ferate, aducând elogiile guvernului și în deosebi ministrului *Kossuth*. Guvernul de mai înainte i-a provocat pe am-
plouății dela căile ferate, i-a amărât într'atâta, că ei s'au văzut siliți a face greva cea mare de tristă memorie. Dar tot ce au stricat guvernele de mai înainte va repara guvernul coaliției.

VÁZSONYI VILMOS: Insistă asupra momentului, că am-
plouății căilor ferate nu sunt oficianți de stat nici din punct de vedere al administrației statului, nici din punct de vedere al codului penal. Nu se poate aplica deci față de dânsii acel drept autonom al Croaților, de a aplica în afacerile lor regnicolare numai limba croată; fiind căile ferate o întreprindere a statului ungar și fiind astfel numai statul ungar în drept a stabili limba, care vrea să se întrebuinteze la această întreprindere a sa, Citează exemplul Austriei, și spune, că mai este și un interes strategic, care trebuie să fie luat în samă, când e vorba de a se hotări limba de gestiune a căilor ferate. Lasă însă neprecizată chestiunea, cum vrea să scoată din motivele strategice un argument pentru menținerea limbei *maghiare* în Croația, unde armata comună este comandată în nemțește, iar trupele apărării țării sunt comandate în limba croată?... Critică apoi dispozițiile proiectelor pentru considerații democratice, având în vedere mai ales libertățile am-
plouăților căilor ferate, cari se restrâng prin proiectele guvernului.

Se oprește la formula jurământului, pe care arată, că proiectul de pragmatică a împrumutat-o din Austria și își face haz de

această formulă, zicând, că a întrecut-o pe cea din Austria în punctul hiperloialității, fiindcă nu se mulțumește cu un jurământ de fidelitate față de domnitor, ci pretinde fidelitate față de întreaga casă domnitoare, prin urmare față de toți descendenții „masculini” și „feminini” ai ramurilor care se precisează în sancțiunea pragmatică. Atâta i-se pare oratorului prea mult — pentru 800 coroane (Ilaritate.) Primește proiectul despre îmbunătățirea salariilor, dar îl respinge pe acel despre pragmatica amplexurilor căilor ferate.

Se fixează ordinea de zi a ședinței următoare:

1. Propunerile și înștiințările președintelui.
2. Urmează debateri generale asupra proiectelor de lege despre amplexurile căilor ferate.

Ședința cea mai apropiată se va ține: Vineri, în 7 Iunie n. la orele 10 a. m.

Ședința se ridică la orele 2 și 45 minute după amiază.

Cronica externă.

Situația Dumei.

Zvonurile care circulă despre situația Dumei, se controversează. „Russ” zice că în audiența ce a avut-o Golowin la țar în Sâmbăta trecută, țarul și-ar fi exprimat dorința, ca Duma să continue lucrările.

De-asemena cu ocaziunea audienței deputaților cari fac parte din gruparea din dreapta, deputatul Purișkievici ar fi cerut țarului disolvarea Dumei, la ceea-ce acesta ar fi răspuns, că știe el, ce e de făcut.

Pe de altă parte se zvonește, că Golowin s'ar fi înapoiat Sâmbăta noaptea târziu dela audiența avută la Zarskoje-Selo și a mers direct la redacția ziarului „Rietsch”, organul cadeților, unde a avut o întâlnire cu șefii acestui partid.

În conferință s'ar fi amintit de zdruncinarea situației Dumei. Presa discută cu mult pesimism evenimentele ultime din Dumă, cărora le atribuie o iminentă disolvare și a acestei a doua adunări a reprezentanților poporului.

Judecata revoluțiilor din închisoarea din Riga.

Din incidentul revoltelor din închisoarea din Riga au fost dați judecății 18 arestanți în vârstă dela 18—29 de ani. La 4. c. li-s'a citit sentința. Opt din ei sunt judecați la moarte, patru la muncă silnică pe viață. 4 la 20 de ani de muncă silnică. Numai doi au fost achitați.

Apărătorii deținuților au făcut recurs în casație.

Noul ministru de război bulgar.

Ca ministru de război bulgar a fost numit adjutantul general al principelui generalul Danil Nicolaiew.

Pentru acest post a fost vizat generalul Naslumow, însă în momentul din urmă s'a părăsit aceasta intenție.

Noul ministru de război este tipul adevărat al soldatului. El a contribuit foarte mult la unirea Bulgariei de sud cu cea de nord.

În războiul serbo-bulgar la 1885 s'a distins foarte mult. La 1887 a fost scurtă vreme ministru de război. După șase ani a părăsit serviciul militar și s'a ocupat mai mult cu chestiunea macedoneană.

A și fost ales ca președinte al comitetului macedonean. Mai târziu a fost reactivat și numit adjutant general al Principelui.

Intrarea regentului în Braunschweig.

Noul regent al ducatului Braunschweig, ducele Johann Albrecht și soția sa au în-

trat în capitală cu mare alaiu. Clopotele bisericilor sunau, poporul îi aclama pe întreg parcursul. Toate societățile au format cordoane dela gară până la palat.

Primarul orașului a binevenat pe regent printr'o alocuțiune, în care îi prezintă omagiile poporului și iubirea lui față de regent, față de ducat și întreaga împărăție germană.

Ducele a mulțumit pentru frumoasa primire, ce i-a făcut-o orașul de reședință. La palat i-au fost prezentați toți membrii guvernului și ai Camerelor.

Președintele Camerei, Semler a salutat de asemenea pe regent în numele corpurilor legiuitoare.

Criza în Portugalia.

Conflictul izbucnit între Coroană și Cameră devine pe zi ce merge tot mai înverșunat.

După informațiile cari sosesc în Lisabona opinia publică este desgustată de manoperele regelui don Carlos. Toată lumea știe, că regele nu se ocupă de loc de afacerile statului și se gândește numai la petreceri, întrebunțând pentru scopurile sale particulare și pentru Curtea sa banii statului. De curând a vândut giuvaerele coroanei pentru a-și plăti datoriile.

Situația este foarte gravă și întreagă presa până și cele mai moderate ziare cer abdicarea regelui, lăsând loc ducelui de Braganza, a cărui familie după cum se știe a fost alungată din Portugalia.

Ducele de Braganza este actualmente colonel în armata austriacă și trăește la Viena. Dânsul are mulți partizani în Portugalia și evenimentele din urmă i-au lărgit popularitatea. Mereu îi sosesc scrisori, cari îi propun domnia.

În acest timp regele don Carlos văzându-se amenințat în fața atitudinii hotărâte a Camerei, a început opera de salvare, iscăbind mai multe proiecte de legi, prin cari se măresc lefurile oficerilor și ale suboficerilor, precum și ale diferitelor categorii de amplexați.

El ar avea chiar intenția să dizolve pe un termen anumit Camera, pentru a putea lucra neîmpiedecat.

În acest timp Spania devine îngrijorată de situația regatului vecin. O consfătuire a avut loc la palat sub presidenția regelui Alfonso. Șeful marelui stat major a fost chemat telegrafic dela inspecțiile ce le făcea, la Madrid.

În Portugalia se vor desfășura cu toate acestea acte surprinzătoare. S'au format două partide, una republicană, alta pentru ducele de Braganza.

FRANZ JOSEF Apă purgativă

probată ani de zile cu cel mai bun rezultat.

STIRILE ZILEI.

Joi, 6 Iunie 1907.

— Dela Românii din Bulgaria.

În Bulgaria sunt un număr foarte mare de Români. Probabil, numărul lor nu e cu mult mai mic, decât al Românilor din Bucovina. Împrejurarea, că nu se știe multe despre ei, rezultă din faptul, că ei nu trăiesc o viață culturală românească, decât în o măsură foarte mică. N'au biserici, n'au școli, n'au aproape nimic românesc. Enciclopedia română număra 62.528 de Români, profesorul Weigand 86.000, iar statisticile obiective din timpul din urmă peste 150.000 de Români. (Câteva știri despre ei

s'au publicat și în Nr. 12 al ziarului nostru). În ce privește starea lor culturală însemnăm: ei au o singură școală secundară în Sofia, care are trei clase. De fapt e o anexă a școlii primare. E cercetată de vr'o 30 de elevi.

— **Majestatea Sa în Budapesta.** Azi noapte s'au afișat pe stradele capitalei afișe mari, roșii, prin cari comitetul de organizație al muncitorilor îi provoacă pe toți muncitorii să ocupe după amiază, la orele 7, când sosește Majestatea Sa, stradele ce duc dela gara-de-vest spre palat și să demonstreze pentru sufragiul universal.

— **Majestatea Sa Kossuth.** Ziarul «Az Ujság», continuă cu publicarea răspunsurilor la întrebarea cari sunt cei cinci bărbați mai mari ai lumii.

Răspunsul cel mai interesant l-a dat în rândul acesta pseudonimul Pántuli Juli, care își bate joc de corifeii «marelui» guvern. Iată răspunsul:

1. Conte Apponyi Albert nu numai ca statură ci și în ce privește caracterul său politic e cu un cap mai mare decât semenii săi. E într'adevăr cameleonul politic al Ungariei — din convingere. — 2. Lengyel Zoltán, șampionul adevărului. Cel mai cinstit om în lume. — 3. Majestatea Sa Kossuth Ferencz. Numai Corsica a mai dat naștere unei mărimi așa strălucită. Napoleonul maghiar al epocii mai nouă. Nu sunt nici zece ani de când umbra de băț cu cunetele tanțoșe din Seghedin; iar azi? Astăzi îl îndrăcesc pe ori-care duce Habsburgic. — 4. Darányi Náci alias Árpád al II-lea. Singurul maghiar care de 1000 de ani încoace le-a câștigat Maghiarilor o nouă patrie — în America. — 5. Wekerle Sándor, cel care n'a mințit nici-odată. Meritul lui mai mare e, că a făcut «făböl vaskarikát»; dovadă partidul independentist.

— **Ai lor să fie.** Ioan Murășan din Cluj și copiii săi Ștefan, George, Rozalia, Anna, Iuliu și Maria și-au maghiarizat numele în *Mezei*.

Constantin Jorj din Valeadeni și-a maghiarizat numele în *Szilárd*.

Firește, cu „îngăduință ministerială”.

— **Colonizările.** An de an părăsesc țara aceasta fericită zeci și sute de mii de cetățeni și guvernul „național” nu mai știe cum să-i îndemne pe bieții Ciangăi cari și-au câștigat ceva avere în Bucovina — să se întoarcă în patrie, unde le va da pământ ieftin. Am arătat într'unul din numerele noastre mizeria unei astfel de colonii din jurul Făgetului. Guvernul le-a dat pământ slab și scump, încât în câțiva ani — din grația guvernelor — au ajuns la sapă de lemn.

Acum din nou se pornește guvernul să-i colonizeze pe Ciangăii din Bucovina în comitatul Hunedoii. Din Deva i-se scrie ziarului „Bud. Hp” — cu siguranță din partea vreunui scăpătat, care vrea să-și vândă moșia încărcată de datorii cu preț întreit — că primejdia e mare, maghiarimea e amenințată. Românii cumpără, pe ascuns, moșiile Maghiarilor și câte bazaconii toate.

— **Emigrări.** În anul 1905—6 au imigrat în Statele-Unite ale Americii 1,100,735 de oameni (764.463 bărbați și 336.272 femei).

La 1783, pe timpul războiului american de independență populația întreagă a Statelor-Unite era de trei milioane, va să zică, atât cât aduce acum imigrarea în trei ani.

— **Din moravurile gazetăriei patriotice.** Ziarele ungurești aduc din nou știri despre învățătorii români cari se închină lui Apponyi. În săptămâna trecută reuniunea maghiară a învățătorilor din comitetul Caraș-Severin și-a ținut în Bocșa-Română adunarea anuală. Între cei 82 de învățători, — zice o foaie ungurească de aici, — se

aflau și cei mai de frunte învățători români ai comitatului.

Cum li-ar mai fi trâmbițat numele acestor „cei mai de frunte învățători“, dacă toată treaba n'ar fi o simplă scornitură bună să îmbete lumea cu apă rece. S'au poate a luat parte vr'un pârlit de învățator de stat, al cărui nume gazetele ungurești, nu l'au dat anume pentru a nu compromite cu el „ideea“.

— **Curs de cor și muzică.** Fiind rugat din partea mai multor colegi iubitori de cântări și muzică, ca să deschid un „curs“, pentru aceia cari ar dori să devină conducători de cor, prin aceasta îmi iau îndrăzneala a aduce la cunoștința mult st. colegi iubitori de cântări și muzică și acelora, cari doresc a-și însuși dexteritatea de a conduce coruri vocale (pe mai multe voci), că în anul curent în feriele de vară, adică în lunile Iulie—August deschid un astfel de curs care-și va avea începutul în 1 Iulie a. c. și va dura până în 28 August c. n. a. c. (Sfânta Mărie Mare) predând cu concursul ascultătorilor la finea acestui curs și un Concert. Condițiunile sunt următoarele: Fie-care dintre doritori să se provadă cu instrumentul necesar (violină). La casă de nu pot însuși să-le comandez, aceia să trimită subscribului suma de 20 cor. din care sumă fiecare va primi violină, arc, ladă (toc) scl. Pentru proviziunea lunară, cuartir și instrucțiune 45 coroane. Suma de 20 coroane pentru instrument să se trimită cel mult până în 30 Iunie c. n., iar suma pentru proviziune, instrucțiune scl. anticipative pe fiecare lună.

La finea cursului fiecare dintre ascultători, adică care și-au însușit aceeași dexteritate, vor fi provăzuți cu un „atestat de cor“.

Rugând deci sprijinul tuturor pe cari îi interesează, semnez, Comlăuș, 1 Iunie c. n., Oszentanna, comit. Arad, 1907. Cu dist. stimă, Dimitrie Simea, învățator, cond. de cor.—NB. Doritorii, pentru informațiuni și angajare să se anunțe subscribului cel mult până în 25 Iunie c. n.

— **Nouii decani.** După încheierea anului școlar, la diferitele facultăți ale universității de aici s'au ales decanii pentru anul viitor. La teologie a fost ales prelatul papal Kiss János, la drept e balotagiu între Pükler Gyula și Csarada János, la medicină a rămas tot Lenhossek Mihály, iar la litere, filosofie, științe și farmacie, cari constituiesc o singură facultate, Lanczy Gyula. Rectorul universității se va alege dintre profesorii facultății de litere. E un singur candidat Török Aurel.

În privința decanului dela drept s'a început o agitație extraordinară, al cărui ton îl dă pe sub ascuns însuși Apponyi.

E vorba că Pükler nu e de talia lui Kmetty, fostul decan, care făcea politică militantă. El „propagă idei antipatrictice și antinaționale“. Pentru acest motiv se lucrează acum împotriva lui — pe sub ascuns. Pe față se lucrează „pentru că n'ar fi tocmai un om de ordine, nu-și ține regulat cursurile etc.“

După cât se prevede va fi ales Csarada.

— **Liceu nou.** Ministerul de instrucție a dat voie ca gimnazul de stat din Turda să fie ridicat la gradul de liceu. În scopul susținerii acestui liceu comitatul Turda-Arieș contribuie cu două sute de mii de coroane, orașul cu o sută de mii odată pentru totdeauna, două mii de coroane subvenție anuală și loc de joc.

Dacă nu-i și în Turda o „comunitate de avere“ românească cu un „méltóságos“ român ca să contribuie ea cu bani grei la ridicarea unui liceu de stat, — trebuie să facă bieții — cum pot, pentru a nu lăsa în paragină „cultura națională“ într'un comitat cu peste șaptezeci la sută de Români.

— **Plagiu.** Ziarul „M. H-p“ desvălește un coș al moravurilor literare evreo-maghiare dela presa din Capitală. Dovedește anume în numărul său de ieri că nuvela „Tréfa“, publicată în numărul de dimineață al ziarului kossuthist „Budapest“ de nuvelistul Békessy Imre e un plagiu, mai bine

zis e traducerea verbală a nuvelei „Girand“ a nuvelistului frances Michel Corday. Numai opt rânduri dela început sunt schimbate. „M. H-p“ se întreabă oare câte nuvele va mai fi șterpelit domnul Békessy (odinioară Friedman, nu ?).

— **Muște columbace.** În Maria-Radna au fost mușcate de muște columbace două femei cari au murit în scurtă vreme. Aceste muște s'au răspândit în comitatul Aradului întreg.

— **O carte scumpă.** În timpul din urmă Papa a trimis și în America de sud un episcop, cel dintâiu. Brazilia, care are fericirea de a avea pe cel dintâi episcop catolic din întreaga America de sud a trimis, drept mulțumită Papei, pentru grija ce li-o poartă cea mai scumpă carte din lume. Pe scoarța cărții e chipul și iscălitura papei, din diamant și smaragd. Capul fazei e un mozaic constător din peste nouăzeci de feluri de diameante, care mai de care mai scumpe și mai frumoase. Pe o pagină din capul cărții se găsește o hartă a Americii, cu indicarea singuraticelor state. Fiecare stat e însemnat prin o piatră scumpă. Cea mai frumoasă e capitala Brasilei, Rio de Janeiro care e alcătuită din un diamant albastru de opt carate, foarte mare.

Cartea aceasta au făcut-o credincioșii Brasilieni, dar Papei.

— **Dela ministerul de culte român.** Ministrul cultelor și instrucțiunii publice din România a luat deciziunea să se înființeze cu data de 1 Sept. c. un curs normal preparatoriu de arte și meserii destinat să formeze institutorii necesari pentru școlile inferioare de arte și meserii din țară.

La acest curs, care va dura până la 30 Iunie 1908, vor fi admiși institutorii actuali ai școlilor inferioare de meserii, cari au cel puțin etatea de 35 ani, precum și institutorii dela școlile normale, cari nu au nici o pedeapsă. Numărul celor admiși va fi de 30 și ei vor fi aleși de minister.

— **O ordinațiune a ministerului de agricultură.** Ministrul de agricultură a dat ordin autorităților vamale din Tulgheș, Ghimeș, Poiana-sărătă, Predeal, Bran, Turnuroșu, Vulcan și Orșova, ca să nu mai permită întoarcerea vitelor proprietarilor ardeleni, cari trec în România, ori au pașapoarte în regulă, ori nu. Aceasta sub pretext, că s'ar propaga boalele de vite.

— **Din Bihor.** Inspectorul școlar Vasady ca e a descoperit elixirul pentru stărpirea agitației în Bihor, a aflat, că nu numai agitația e bubă, de care suferă școala românească din Bihor ci și edificiile școlare cari sunt într'u toate necorăspunzătoare.

Cum se face de a descoperit aceste lucruri numai acum, când răsună doba patriotică a lui Apponyi, chemând la răsplată pe toți cari au ostenit, la vreme potrivită, pentru idee ?

— **Mi-carea viticolă în Franța.** Se telegrafază din „Nimes“, că peste două sute de mii de viticultori au luat parte la manifestul îndreptat împotriva fraudelor neguțătorilor de vin.

Nici una din adunările de protestare ale viticultorilor nu a fost atât de impozantă ca cea din Nimes.

Orașul întreg era pavoazat.

Manifestanții precedați de muzici, purtau steaguri cu diferite inscripții.

Promotorul mișcării dl Marcellin Albert a fost purtat în triumf.

S'au pronunțat mai multe discursuri. Marcellin Albert a expus mizeria viticultorilor zicând că dacă vocea sa nu va fi auzită de chemați, se vor găsi alte mijloace, cari să se facă simțite.

Criza viticolă devine în Franța tot mai îngrijitoare și pornirea podgorenților va da de lucru guvernului.

— **Un proces scanda'os** a avut să resolve în zilele acestea Curia.

Catehetul armean dela liceul catolic din Gherla, Grigorie Estergan a fost învinuit de ziarul „Előre“ că persecută pe elevii despre cari presupune că sunt necredincioși și că

dă note bune numai acelora, asupra cărora își poate satisface pofta bestială bolnavă. Pentru aceste afirmări numitul catehet a improcesuat pe scriitorii articolelor. Tribunalul i-a condamnat la câte un an de temniță și câte 4000 de coroane pedeapsă care se poate schimba în alte 400 de zile închisoare. Curia a redus întreaga pedeapsă la 2400 coroane pedeapsă în bani, pe motiv că *cele mai multe din învinuirile aduse s'au adevărit*.

— **Doi dușmani.** Profesorul Monod, unul dintre cei mai mari istorici de azi ai Franței, a publicat în „Revue historique“, numeri din urmă, un articol despre situația învățământului din patria sa. Concluzia la care ajunge e că „Franța nu poate să facă cu ale sale 38 milioane de locuitori ceea ce face Germania cu cele 60 de milioane ale sale, nici în materie de învățământ, nici în ce privește armamentele militare. După recensământul dela 1906 populațiunea franceză era de 39.252.267, deci cu 290.322 mai mult decât la 1901. E interesant însă că numai 32 de departamente sunt în creștere, pe când 55 sunt în scădere. Germania a atins la 1905 cifra de 60.641.000, cu 4.274.000 mai mult decât la 1900. La 1871 după războiul franco-german, Germania avea 41.000.000. Pe kilometru cad în Germania 112 locuitori pe când în Franța abia 73.

Franzezii încep a recunoaște tot mai mult că cu Germania nu se mai pot pune pe nici un teren. Dacă Franța ar pretinde să facă ceea ce face Germania, s'ar slei — încheie istoricul Monod articolul său.

Sunt poate cele mai amare cuvinte pe cari le-a scris marele învățat despre patria sa.

— **În amintirea lui Garibaldi.** La 4 Iulie n. Italia va serba aniversarea de 100 de ani dela nașterea lui Giuseppe Garibaldi, înflăcăratul erou al libertății italiene.

Multe societăți au început de acum pregătirile pentru aceste serbări. Ele nu vor decurge în cea mai perfectă liniște. Amintirea faptelor mari și aventuroase ale lui Garibaldi vor înfierbânta pe mulți epigoni.

— **Detlev von Lilienkron,** unul dintre cei mai iubiți scriitori moderni germani, a fost în săptămânile trecute oaspele Brașovului, de unde s'a dus și în România. În București, invitat de colonia germană, a ținut o prelegere, care a fost foarte cercetată de Nemți. Eri și alaltăeri a fost în Buda-pesta—în trecere. După o călătorie lungă și plăcută s'a întors în sătulețul său de lângă Hamburg,—singurul loc unde se simte bine mai presus de toate.

Bibliografie.

În timpul din urmă „Biblioteca pentru toți“ a edat următoarele scrieri: „Bartek învingătorul“ de Sienkiewicz, (despre care s'a vorbit în ziarul nostru), „Tănase Scatiu“ de D. Zamfirescu (asemenea), „Salomea“ de O. Wilde, tradusă frumos de Z. Bârsan, „Robinson Crusoe“ de Daniel de Foe“, „Iubita“ de Traian Demeterescu, „Regele petrece“ de V. Hugo, și „O călătorie în cer“ de Camille Flammarion. Toate sunt scrieri de valoare și merită a fi citite. (Un exemplar 30 de bani).

Părintele Ioan Nicorescu din Curtici, cunoscut prin o colecție de predici dată în vileag înainte cu vre-o câțiva ani, a edat în timpul din urmă „Propovedaniile“ lui Samuil Clain*). În aceste „propovedanii la îngropăciunea oamenilor morți“ se vor găsi nu numai idei frumoase și folositoare pentru sufletul fiecăruia, ci mai ales o formă care e cu atât mai atrăgătoare cu cât astăzi ea nu se mai întâlnește decât în parodii ne-

isbutite. Traducătorul atât de dibaciu al Biblii din 1795 nu putea să nu întrebuinteze și în aceste propovedanii, ca de altcum și în istoria sa, aceeași limbă populară plăcută și bogată, care din nefericire în scrierile de azi nu se mai găsește.

În prefață Clain nu uită să spună că a ales anume o limbă populară în predicile sale, pentru că acestea au să servească spre mângâierea poporului de rând. „Mai pe urmă te rog să ierți — zice el în prefață, — de te va sminti cumva cugetarea graiului, că fiindcă acestea mai mulți preoți decât învățați auzitori vor avea, nu se cădea să fie cu măiestrie ritoricească, nici cu graiu de vorbă înaltă și adâncă, ci mai de jos și mai prost, ca și cei proști să înțelegă și să se folosească, că acesta e scopul și cugetul meu, carele sânt pentru tine și pentru cei morți cătră Dumnezeu rugător cu credință adevărată“.

„Propovedaniile“ lui Clain și ale lui Petru Maior sînt fără îndoială, cele mai frumoase cuvîntări funebrale din întreaga noastră literatură omiletică. *

La începutul lunilor de iarnă, în anul trecut, două ziare dintre cele mai cetite ale capitalei românești, au pornit să dea din săptămână în săptămână rezumate, urmate de elogii, ale cursurilor unui nou agregat la universitatea din București, domnul G. Aslan, doctor în litere și filosofie din Sorbona, diplomat al școalei de înalte studii sociale din Paris, care vorbea odată în săptămână înaintea studenților cari se grăbiau să-l asculte, despre „Educația prin sine însuși“. Despre aceste cursuri își câștiga și lumea mare cetitoare o idee sumară.

Era ceva neobicinuit în felul de a lucra al noului măiestru de conferințe. Lumea se întreba: ce o fi vrînd cu reclama ce i-se face prin ziare? Mai târziu au aflat că oamenii de greutate nu-l luau în serios și că unele reviste literare au început a-l critica fără nici o cruțare. În urmă am cedit că studenții i-au boicotent cursurile.

Di G. Aslan, care a publicat dela 1897 încoace câteva tratate de: psihologie, morală și pedagogie, și-a tipărit lecțiile din chestiune și în broșuri separate. Unele au ajuns la ediția a doua. Le-am citit cu mare curiozitate. Convingerea pe care mi-am făcut-o din maldărul de citate amestecate cu concluzii naive și neînchegate, cuprinse în aceste broșuri e, că di Aslan nu se poate plînge, că ar fi suferit nedreptăți din partea celor câteva reviste literare și a studenților. *

Di Dr. Iosif Popovici, agregat la universitatea din Budapesta, și-a retipărit din „Drapelul“, lecția cu care și-a deschis cursul de limba română în iarna anului școlar 1906/7. Broșura poartă titlul „*Felul meu de muncă*“, și cuprinde câteva lămuriri cari pot fi folositoare și altora, decât scrutătorilor limbei.

Economie.

Starea semănăturilor. Știrile triste despre starea rea a semănăturilor n'au încetat în deosebi din ținuturile cari produc mult grâu, Bănat, Bacica și șesul Ungariei centrale, au sosit cele mai multe plîngerii asupra stărei triste a semănăturilor de grâu.

Ministrul de agricultură a dat eri publicității rapoartele asupra stărei semănăturilor din Ungaria.

Din raportul ministrului care se estinde până la datul de 1 Iunie n., vedem cu durere, că situația agricolă în țara noastră e tristă, deși se constat că timpul din urmă e favorabil desvoltării vegetațiunii.

În raportul ministrului recolta grăului din anul acesta e taxată abia la 31,037.800 măși metriche față de 46.6 milioane din 1906.

Recolta secarei e taxată la 9.934.600 măși metriche (q), anul trecut recolta a fost de 14.760.000 măși m.

Recolta orzului e taxată la 12,809.300 măși m. (în anul 1906 producția a fost de 15,185 554), a ovăzului la 11,338.800 măși m. (în anul trecut s'au produs 12,734.349 măși m.

În locul semănturilor de toamnă rău iernate s'au semănat aproximativ 500. 00 jughere cucuruz.

Raportul ministrului constatază, că cucuruzul în întreaga țară se dezvoltă atât de favorabil, încât e nădejde de o recoltă din cele mai bune.

Starea semănturilor în străinătate. Conform rapoartelor trimise de consuli Monarhiei noastre ministrului ungar de agricultură, starea semănturilor în străinătate se prezintă astfel:

Italia. Consulul din Milano raportează că ploile îmbelșugate din prima decadă a lunii Mai, deși sosite mai târziu, totuși au avut o înfruire favorabilă asupra semănturilor în genere.

Semănturile se desvoltă pretutindeni bine. Starea semănturilor de primăvară încă e bună.

Consulul general din *Genova* raportează, că ploile din săptămânile ultime au fost foarte favorabile desvoltării semănturilor. Grăul îndeosebi e frumos în întreaga țară. Viile și pomii promit de asemenea o recoltă bună.

Livezile și pășunile sunt frumoase.

Frunzele duzilor (frăgarilor) se desvoltă puternic așa, că creșterea vermilor de mătase se face în condiții favorabile, astfel populația va avea milioane câștig.

Elveția. Consulul din Geneva raportează că starea semănturilor de toamnă e favorabilă, semănturile de primăvară încă se desvoltă bine.

Fânețele sunt frumoase.

Spania. Conform rapoartelor consiliului general din *Madrid* desvoltarea vegetațiunii în prima decadă a lunii Mai n'a fost uniformă, cu toate acestea starea semănturilor e îndestulitoare, de oare ce ploile generale din urmă au ajutat foarte mult desvoltării semănturilor.

Franta. Conform raportului consulului din *Bordeaux*, starea semănturilor de toamnă în partea covârșitoare e satisfăcătoare, desvoltarea favorabilă, cu toate acestea în desvoltare se observă—față de anul trecut— o întârziere, ceea ce va avea de urmărire că și secerișul va fi anul acesta mai târziu.

Recolta Americii. Vestitul statistic *Snow* din *Chicago* taxează — pe baza situației dela 1 Iunie n. a semănturilor — recolta grăului de toamnă la 350 milioane bushelle.

În stalul *Kanzas* recolta grăului de toamnă e taxată la 50 milioane bushelle pe când recolta mijlocie a acestui stat e de 80—90 milioane bushelle.

Recolta grăului de primăvară o taxează *Snow* la 250 milioane bushelle față de 242 milioane din anul trecut.

Grăul de toamnă e taxat la 75.2 procente.

Bursa de efecte. La deschiderea bursei tendința a fost liniștită și valorile internaționale s'au cumpărat cu prețurile de eri.

În urma cumpărării arbitrului din Viena spre închiere cursurile s'au urcat, tendința a devenit fermă:

Circulația în târgul efectiv a fost animală. — Rentele și valutele nu s'au schimbat.

La încheierea bursei au notat:

Acțiunile institutului de credit	Coroane
„ „ austriac	— 659 —
„ „ ung. a.	— 760 50 —

„ băncei de escompt a.	— 489 50
„ soc. căilor ferate austro ung.	— 677 25
Renta ung. de aur 4 proc. vinde	— 112 —
„ „ coroane 4 „ „	— 93 85
„ austr. de aur 4 „ „	— 117 10
„ „ coroane 4 „ „	— 98 70
Scrișuri fonciare „Albina“ „	— 101 —
Napoleond'or (20 franci aur) „	— 19 19
20 mărci germane, aur —	— 23 56
Galbeni austriaci și ungurești	— 11 43
Bilete germane 100 mărci	— 117 97
„ franceze 100 franci	— 96 05
„ italiene 100 lire	— 95 90
„ române 100 lei	— 95 50
Ruble rusești de hârtie	— 2 53

Prețurile cerealelor în orașele din provincie. Asociația regnicolară a economilor ungari a dat la 30 Mai n. publicității prețurile cerealelor în orașele din provincie.

Din acestea însemnăm următoarele: (Prețurile sunt socotite de maja metrică (= 100 kgr.) în coroane și fileri.)

	Maja metrică:				
	Grâu	Secară	Orz	Ovăș	Cucuruz
Arad	19.—	14.20	13.—	14.—	10.50
Aradul-nou	1.9—	14.20	13.—	14.—	10.40
Becicher -M.	18.80	13.40	13.—	13 90	11.—
Bichș-Ciaba	19.—	—	12.40	—	10.60
Debrețin	18 —	14.—	13.80	15.60	11.60
Oradea-Mare	19.—	14.50	13.60	14 40	11.20
Sân.-M.-Mare	18.—	13.30	13.—	13.80	11.60
Sătmăr	17.60	12.—	12.40	15.80	12.40
Senteș	18.—	—	12.20	13 80	10 —
S biu	19.50	—	14.—	16.50	13.40
Vârșeș	20.—	14.—	14.—	14.50	11.—

Prețurile cerealelor. În urma raportului ministrului de agricultură asupra stărei triste a semănturilor, prețurile cerealelor s'au urcat pe întreaga linie.

Pentru cel mai frumos grâu de Tisa (81 kgr. greutate) s'au plătit 21 coroane și 20 fileri.

Azi până la 12 ore din zi s'au vândut 25.000 măși m. (q) grâu.

Secara încă a fost căutată și s'a vândut cuprețuri urcate.

Piața din Budapesta.

I.

Cereale.

Grâu, maja metrică, frumos . 21 cor. 20 fil.
 „ „ „ „ mijlociu . 20 cor. 30 fil.
 „ „ „ „ mai slab . 19 cor. 35 fil.
Săcără, maja m. dela 15 cor. 65 fil. — 16 20
Orz, „ „ „ 13 cor. 75 fil. — 14 30
Cucuruz nou „ „ „ 11 cor. 80 fil. — 12 —
Ovăș, „ „ „ 15 cor. 60 fil. — 16 25

II.

Produse.

— Prețurile sunt socotite după 100 kilogr. și în bani gata. —

Unsoare de porc, dela 152 cor. — 153 cor.
Slănină, . . . „ 127 cor. — 134 cor.
Cartofi, . . . „ 0 cor. — fil. — 0 —
Spirt, . . . „ 49 50 cor. — 50.—

III.

Târgul de porci Kőbánya (Steinbruch), (Prima calitate ungară).

Bătrâni . . . — — — fileri kilogramul
Tineri . . . 141—142 fileri kilogramul

Redactor responsabil:

VASILE MACREA

— UN MAȘINIST care posedă limba română află aplicare pe vremea treieratului la domnul

M. SCUMPEA, Denta

unde se capătă informațiuni amănunțite. Doritorii să se adreseze la adresa sus numită.

Tip. «Poporul Român», István-ut 11.